Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў

ISSN 2181-7138

№ 3 2017 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:
А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Өсербай ӘЛЕЎОВ
Қадирбай БЕКТУРДИЕВ
Рисбой ДЖУРАЕВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Муратбай ЖУМАНОВ
Кеңесбай СЕЙДУЛЛАЕВ
Қуўанышбай ОРАЗЫМБЕТОВ
Бахамдулла НУРАБУЛЛАЕВ
Жаңабай ИСАКОВ

Шөлкемлестириўшилер:
Қарақалпақстан Республикасы Халық билимлендириў Министрлиги, ӨЗПИИИ Қарақалпақстан филиалы

Өзбекстан Республикасы Министрлер Кабинети жанындағы Жоқарғы Аттестация Комиссиясы Президиумының 25.10.2007 жыл (№138) қарары менен дизимге алынды

Қарақалпақстан Баспа сөз ҳәм хабар агентлиги тәрепинен 2007-жылы 5-мартта дизимге алынды №ОА-044-санлы гуўалық берилген.

Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uzniipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz

Журналға келген мақалаларға жуўап қайтарылмайды, журналда жәрияланған мақалалардан алынған үзиндилер «Муғаллим ҳәм үзликсиз билимлендириў» журналынан алынды, деп көрсетилиўи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледи. Мақалада келтирилген мағлыўматларға автор жуўапкер.

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲӘМ ӘДЕБИЯТ

Пирниязова А. Көркем шығармаларда фразеологизмлердиң қолланылыў өзгешеликлери 5
Алланазаров Е. Е., Азатова Ж. «Мәкария сулыў» дәстаныныӊ көркемлик тили 8
Патуллаева Г.С., Кдырбаева У. Атлықтағы синоним морфемалар мәселесинде 11
Abdinazimov Sh.N., Tolıbaev X.Y. «Ǵárip ashıq» dástanındaǵı jer-suw atamaları 13
Утемуратова Ҳ. Повесть ҳәм дәўир 17
Hamrayev M.A., Tursunqulova M.T. Olmoshlardagi so‘z yasalish tizimi haqida ayrim mulohazalar 20
Айтбаев Д.Т. Синтактик омонимия асосидаги асимметрия **24**
Ибодуллаева И., Ибрагимов Ю.М. Қорақалпоғистон ўзбек шеваларида кўмакчили конструкциялар ҳақида 29
Musaev A. A. , Khudaybergenova Z. O. Role of computers in teaching languages 34
Зукурова Д., Зукурова С. Инглиз тилин оқытыўда интерактив тәлим методларынан пайдаланыўдың базы бир жоллары 36
Embergenova A.A., Adilbaeva A. Role play as a means of clt approach in teaching speaking 40
Musaev A. A., Khudaybergenova Z. O. Skills for listening in learning language 42
Najimova G.B., Elmuratova Z.Kh. Types of listening activities in teaching english 45

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Тилегенов А.Т., Темирбекова А. Қарақалпак халық этнопедагогикасында жасларды келешекке тәрбиялаў мәселелери 48
Пазылов А. Жасларды китапқумарлыққа әдетлендириў бәршемиздиң ўазыйпамыз 50
Алланиязов И. Жаслардың руўхый дүньясын байытыўдың педагогикалық әҳмийети 53
Қурбамуратова З. Тәрбия процессинде ушырасып атырған айырым машқалалар 55
Алауатдинов С. Ҳадисларни педагогик таҳлил этишда педагогика ва тарих фанларига оид манбаларни ўрганиш хусусида 58
Байматова А.Г. Ёшларни касб-ҳунарга йўналтиришда таълим-тарбиянинг изчиллиги 61
Ишанходжаева Ф. Активизация изучения иностранного языка при модульном обучении 66
Комилова Ф. Некоторые проблемы профессиональной подготовки педагогов в условиях реформирования системы образования 69
Даулетияров К. Роль педагога в системе среднего образования 72
Нурымбетова Э.Ж. Возможности социально-психологического тренинга в сфере образования 74
Валиева Ж., Қошқарбаева Р., Даниярова С.М. Талабалардың оқыў искерлигин шөлкемлестириўде өз бетинше жумыслардың әҳмийети 76
Рустамова Н. Р. Европа мамлакатларида медиатаълимнинг ривожланиш тарихи ва ўзига хос хусусиятлари 77
Muxammadiyev B.J., Matkarimova N.B. Sog‘lom avlod rivojida ta’lim va tarbiyaning o‘rni 83
Забирова Е.Н. Использование игровой технологии на уроках ПДД 85
Ивлиева Г. Г. Развитие профессиональной компетенции педагога в процессе преподавания иностранного языка 88

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ЎЗБЕК ШЕВАЛАРИДА КЎМАКЧИЛИ КОНСТРУКЦИЯЛАР ҲАҚИДА

Ибодуллаева И.

Ажиниёз номидаги НДПИнинг магистратура бўлими магистранти

Ибрагимов Ю.М.

Ажиниёз номидаги НДПИ профессори

Таянч сўзлар: диалектал кўмакчилар, кўмакчили конструкциялар, кўмакчи сўзлар, «аффиксоид», грамматик маъно, аналитик грамматик шакл, отлашган сўз, синоним, лексема шакл.

Ключевые слова: вспомогательные конструкции, вспомогательные слова, «аффиксоид», грамматический смысл, аналитическая грамматическая форма, общее слово, синоним, лексема.

Key words: auxiliary constructions, auxiliary words, «affixoid», grammatical meaning, analytical grammatical form, common word, synonym, lexeme.

Аввало айтиш керакки, ёрдамчи сўзлар юзасидан туркийшуносликда, жумладан, ўзбек тилшунослигида ҳам талайгина ишлар қилинган. Бу ишларда, асосан, «кўмакчи феълларнинг ифодалайдиган маъноларини ёритишга» эътибор қаратилган. Тил бирлиги сифатида уларнинг моҳияти масаласига, яъни, тил системасини шакллантириши нуқтаи назардан қандай бирлнк бўлиши, шунингдек, диалектал кўмакчилар масаласига деярли эътибор қаратилгани йўқ. Шу сабабдан биз мақолада келишиклар билан бошқарлувчи диалектал кўмакчили конструкциялар хусусида фикр-мулоҳаза юритишни маъқул топдик.

Аслида кўмакчилар «лексемашакл таркибига кириб, лексемани синтактик вазифада келишга ҳозирлайди» . Демак, кўмакчилар асли морфемага тенг бўлиб, от туркимига қўшиладиган лексик табиатли морфемалар, яъни «аффиксоид» деб баҳолаш маъқул. Чиндан ҳам, кўмакчилар ҳақида юритилган фикр-мулоҳазалар унинг табиатига тўғри келади.

Кўмакчилар аффикс морфемадан фарқли ҳолда лексемага келишик кўрсаткичидан кейин қўшилиб, келишик билан кўмакчи биргаликда аналитик грамматик шаклга тенг келади. Бундай аналитик грамматик шакл таркибида бош, жўналиш ва чиқиш келишикларининг кўрсаткичлари қатнашади . Синтактик вазифани аналитик грамматик шаклнинг кўмакчи қисми белгилайди, унинг олдидаги келишик шакли синтактик-семантик жиҳатдан бетарафлашади. Ҳар бир кўмакчи, асосан, бир грамматик маънони ифодалайди. Кўмакчилардаги кўпмаънолилик асли кўмакчининг ўзига эмас, балки кўмакчи қўшилаётган бирликдан (лексема, бирикмадан) англашиладиган луғавий маънога мансуб бўлади. Масалан, билән:вилән: минән: мынан: мән кўмакчиси одатда шеваларда ҳам от ва отлашган лексемаларга қўшилиб келганда биргалик, биргаликда маъноларини ифодалайди. Дайысы минән биргә келди (қилчб.). Шеваларда бу кўмакчи феълнинг отдаш шаклига қўшилиб келганида кейинги ҳаракатнинг олдинги ҳаракат тугаши биланоқ юз беришини билдиради: қаравул келиши минән дәвәрәкти айналып чықты(манғ.).

Айрим кўмакчилар орасида синонимик муносабат мавжудлигидан қатъий назар (каби, сингари,сайын, қадар, дәвүр, соң, кийин,, бери, дийин) кўмакчилари ранг-баранг маъноларни ифодалайди. Шунга кўра, улар парадигма ҳосил қилмайди.

Кўмакчига синоним –дек\-дәй;-чә\-ча аффикслари келишиклардан кейин қўшилишига кўра кўмакчига ўхшайди, лекин ифода жиҳатига ва ўзидан олдинги

қисмга қўшиб ёзилишига кўра аффиксга ўхшайди. Ш.Рахматуллаев шу хусусиятларини ҳисобга олиб, уларни »аффикс-кўмакчи» (4:2010:165) деб атайди: ини+О1+м +О11+ сиңәри –ини+О1+м + +О11+дәй; үй+О1+иң+ә+чә - үй+О1+иң+ә\а+дийин ва б. Дийин кўмакчисига синоним –ча аффикси-кўмакчиси урғу олмайди, лексемашаклга қўшилиб келади. Шунга кўра, -ча\-чә аффикс-кўмакчисини асли бошқа аффикслардан фарқли ҳолда лексемашаклга чизиқча орқали ярим қўшиб ёзган маъқул.

Қорақалпоғистондаги ўзбек шеваларида кўмакчили конструкциялар ва ушбу конструкция таркибида иштирок этган кўмакчи сўзлар, биринчидан, мустақил маънога эга бўлмай от ва отлашган сўзлар билан бирга келган тақдирдагина грамматик маъно ифодалаш хусусиятига эга, иккинчидан, ўзидан олдинги таркибий қисмнинг маълум келишикда келишини тақозо этади. Шунга кўра, муайян келишиклар билан бирга келиб, гапда ўзи билан бирга келган сўзни бошқариб келади.

Тадқиқ этилаётган шеваллардаги сдйин, арқалы, сәбәпли, тувры, тувралы, туврысында, доғрысында, ара, сәри, билән:минән:мынан: мән; пинә: пән; дәй(сиңәри), ҳақ:ҳақында; қушаш, қусус, бойынча: бойы каби кўмакчилар бош келишикдаги от ёки отлашган сўзлар билан алоқага киришиб, ҳоким бўлак кесимга тобеланади. Шундан ара, туври, ҳақ, қусус:хусус каби сўз кўмакчилари эгалик ва келишик қўшимчаларини қабул қилиш хусусиятига эга бўлиб, от ёки отлашган сўзларни бошқариб келади.

Сәйин кўмакчиси от, отлашган сўзлар ва сифатдошнинг –ган (ған, -қан, -кан) қўшимчасини қабул қилган сўзлар билан алоқага киришади. Бу кўмакчили конструкция ҳаракатнинг давомийлиги, такрорийлигини билдиради: Ҳәр ай сайын тоқтың пулын вағында төләп турсамәм, тоқтан қарзың бар дәп кепти нәликчи жақында(қипч.). Адам уоқъған сайын көп биләсән(қилчб.). Әметти көрген сайын әкең тәвриме деп баласынан сорап, аманлығын билип тураман(қўнғ.).

Ўрганилаётган шеваларда адабий тилимиздан фарқли ўлароқ сәри, сиңәри кўмакчисининг от ва отлашган сўзлар билан келиши учрамайди. Адабий тилдаги боғ сари бордим, қишлоқ сари йўл олди типидаги конструциялар таркибидаги сари кўмакчиси ўрнида қарай, таман, тәрәп, бэт, дийин, чәлли, чийин кўмакчилари ва жўналиш келишиги қўшимчаси қўлланади. Шунингдек, сәри кўмакчисининг вазифасини сайын кўмакчиси фаол бажариб келади. Бу тип конструкциянинг биринчи компоненти, -гән (–ған,-қан,-кән) қўшимчали сифатдошлардан иборат бўлиб, иш-ҳаракатнинг бажарилиш ҳолатини ва маълум вақт ичида давомийлигини билдиради: Айтқан сайын чатақчылық қылабирәсәң, жөллэшэтавун вағың бомадыма се:ң(назх.). Уашаған сайын уашарып баратсаң, қыздай боп (манғ.).

Арқалы кўмакчили конструкциясининг биринчи компаненти от ёки отлашган сўзлардан иборат бўлиб, иш- ҳаракатнинг бажарилишидаги восита маъносини ифодалайди: Әрмийадағы бала мән тилпон арқалы қаварлашып турыппыз(манғ.). Аға жумышымыс сен арқалы питәтин қушайды (қўнғ.). Шеваларда кўп ҳолларда арқалы кўмакчиси вазифасини чиқиш келишиги қўшимчаси ва баъзан билән кўмакчисининг минән мынан, мән, мен, пинән, пән каби вариантлари бажариб келади: тилпонда сөйләштим: тилпон арқалы сөйләштим: тилпон минән сөйлғштим. Мазкур шаклларнинг ҳар бири ўзига хос услубий ўзгачаликларга эга.

Сәбәбли кўмакчиси от, отлашган сўзлар, -ш/-иш қўшимчали отдош сўзлар, -ган (-ған, -қан, -кән) аффиксли сифатдош, кишилик ва кўрсатиш олмошлари билан келиб, иш-ҳаракатнинг бажарилишидаги сабаб, восита маъноларини англатиб келади: Тап бомағанда, сен сәбәпли менәм йумыштан ҳайдыжақ йэди (Дўрман). Самарқанд вилоят Булунғир, Жомбой туманларидаги ўзбек тили қипчоқ шеваларида түпәйли синонимик варианти кузатилди (5:1981:132).

Шевада сәбәпли кўмакчисининг сәбәплигәнә варианти ҳам параллел қўлланади

ҳамда иш-ҳаракатнинг бажарилишида эмоционал-экспрессив маьно ифодалайди: Атаңның әбрәйи сәбәплигәнә саңа кечирим берәмән, билдиңмә, быйағына тек йүрмәсәң, көрәсәң (Дўсимбий). Ара кўмакчиси белгили ёки белгисиз қаратқич келишигидаги от, жамловчи сон ва ўзлик олмошлари билан бирга келиб қуйидаги маьно муносабатларни ифода этади:

а) биринчи компонент ўрин- жой маъносини ифодаловчи отлардан бўлганда жой, ўрин, макон муносабатини ифодалайди: Сэ:ң дәстиңнән авул арасында баш көтәрип йүрәлмиймис, күндә ичәсәң, не бәләң бар?(қилч.). Баъзан предметни англатувчи отлар билан келиб, яхлит бир маъно акс этади ва иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрнини билдиради. Бундай ҳолатда кўмакчи сўз келишик қўшимчасини қабул қилади: Келин үй араны сыпырып қой, қонақ келәжақ (қизилч.).

б) биринчи компонент жамловчи сон ёки ўзлик олмошидан иборат бўлганда, иш-ҳаракатнинг икки ёки ундан ортиқ шахслар иштирокида юзага чиқиши англашилади: Йэкавара бир тавақ тартавир қудаларға(қипч.).

Билән (вилән:минән:мынан:мән:мн) кўмакчиси XI аср жонли тилида ҳам (2:1959:119), ҳозирги ўзбек адабий тили ва унинг шеваларида ҳам энг фаол қўлланувчи кўмакчи ҳисобланади. М.Қошғарий бу кўмакчининг у давр жонли тили ва адабий тилида бирла, била варианти қўлланишини кўрсатган (ДЛТ.1,360). ини конструкциянинг биринчи компоненти бош келишикдаги от ва отлашган сўзлардан иборат бўлиб, бирикма ҳолатида турли-туман маъно муносабатларни ифодалайди:

а) иш-ҳаракатнинг икки ёки ундан ортиқ шахслар иштирокида бажарилганлиги: Шүйтуп экәң минән қатнашмай, тымсырайып йүрәвирәсәмә? (Хитой);

б) бир предметни иккинчи предметга қиёслаш: Ыйат саңа тийәмән дэп, атаң теңи адам минән сөйләшип йүргәниң(бийб.).

в) иш-ҳаракнинг бажарилишидаги мақсад.

г) иш-ҳаракнинг бажарилишидаги пайт маъноси.

д) иш-ҳаракнинг бажарилишидаги ўрин-восита маъноси.

е) биринчи компонент -ган (–ған, -қан,-кән) аффиксли сифатдошлардан бўлганда шу сўз бирикмасидан бир ҳаракат иккинчи ҳаракатнинг юзага чиқишига тўсиқ бўла олмаслик каби маъно англашилади. Ўзбек тилининг «джловчи» қипчоқ шеваларида “миндн” кўмакчисининг пинән:пынан:пан:пән:ман каби ассимилятив вариантлари ҳам кузатилди.

Дек\-дәй аффикси адабий тилимиздаги сингари кўмакчили конструкциянинг вазифасини бажариб келади ва унинг биринчи компоненти от, олмош ва сифатдошлардан бўлиб, бирикма ҳолида бир предмет ёки ҳодисани иккичи предмет ёки ҳодисага қиёслаш, ўхшатиш маъноларини англатади: атаңдай сэнәм йэжәшкән жайыңнан қан аласаң. –Дек\-дәй аффикси кўпинча каби кўмакчили конструкциянинг маъносини ифодалайди.

а) бир предметни иккинчи предметга қиёслаш, таққослаш.

б) ўхшатиш.

Тувралы(туврысында)сыды, ҳақында, кусусында кўмакчилари иштирокидаги сўз бирикмалар фикр-мунозара бирор шахс ё предмет хақида бораётганлигини билдиради.

Бойынча:бойы кўмакчили конструкция шеваларда бир қатор маъноларни англатиб келади:

а) иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрни.

б) иш-ҳаракатнинг бажарилишидаги асос, восита.

в) иш-ҳаракатнинг бажарилиш пайти.

г) ўхшатиш, қиёс маъноси.

д) иш-ҳаракатнинг бажарилишидаги пайт-ҳолат.

е) иш-ҳаракатнинг қай тарзда бажарилиши.

Бош ва қаратқич келишиклари билан бошқарилувчи кўмакчили конструкцияларни ҳосил қилишда учун:чун, бэт, йақ:жақ, тдрдп, аст, тдг:тдй, туш, баш, үст каби кўмакчилар фаол қатнашади. Учун кўмакчисидан ташқари, барча сўзлар келиб чиқиш жиҳатидан от туркумига оид бўлиб эгалик ва келишик қўшимчаларини қабул қила олади.

Учун кўмакчили конструкциянинг биринчи компоненти от ёки отлашган сўзлардан иборат бўлади. Ўрганилаётган шеваларда учун кўмакчисининг чун варианти ҳам учраб, у, асосан, охири унли билан тугаган отлар билан алоқага киришади. Бундай ҳолатда кўмакчи сўз билан ундан олдинги сўз орасида бир “й” ундоши орттирилади. Шунингдек чун кўмакчиси қаратқич келишигидаги олмошлар ва ҳаракат номлари билан ҳам алоқага киришади.

Учун:чун кўмакчили конструкция шеваларда қуйидаги маьноларни англатади:

а) нарса-буюм аталганлигини билдиради.

б) сабаб маьносини ифодалайди.

в) мақсад маьносини билдиради.

Бэт, йақ, жақ, тәрәп кўмакчили конструкциянинг маьлум бир маьно англатишида кўмакчи таркибидаги келишик қўшимчасининг ўрни жуда каттадир:

а) кўмакчи сўз жўналиш келишигида бўлса, иш-ҳаракатнинг ўринга жўналишини билдиради.

б) ўрин-пайт келишигида бўлса, иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрнини билдиради.

в) чиқиш келишигида бўлса, иш-ҳаракатнинг бошланиш нуқтасини билдиради.

Баьзан кўмакчи сўз чикиш келишигида бўлса, ўрин-йўналиш маьноси ҳам англашилади.

Аст, тәг:тәйи:тийи кўмакчили сўз бирикма таркибидаги кўмакчи сўзлар ҳам келишик қўшимчаларини олиш хусусиятига эга. Бу кўмакчили бирикмалар ҳоким бўлакка нисбатан ўрин муносабатини ифодалайди.

Баш кўмакчили конструкция ўрганилаётган шеваларда бир қатор маъноларни англатиб келади:

а) иш-ҳаракатнинг бажарилиш ўрни.

б) иш-ҳаракатнинг бажарилиш пайти.

Уст кўмакчили конструкциянинг маьно англатиш доираси қуйидагича:

а) ўрин маьноси.

б) пайт маьноси.

в) сабаб маьноси.

г) восита маьноси.

Шеваларда қаратқич келишиги билан бошқарилувчи кўмакчили конструкциялар жан:жамбаш, арқа, кийин, маңлай:пэшана, ич, орта, жуза каби сўзлар отдан кўмакчига кўчган бўлиб, қаратқич келишигидаги сўзлар билан алоқага киришганда эгалик ва келишик қўшимчаларини қабул қилади ва бирикма ҳолатида кесимга тобеланади.

Жан:жамбаш кўмакчили конструкциянинг биринчи компоненти от ва олмошлардан бўлиб, кўмакчи сўз билан бирликда ҳоким бўлакка нисбатан ўрин муносабатини ифодалайди.

Арт, кийин кўмакчиси от, отлашган сўзлар ва олмошлар билан алоқага киришиб, кесимга нисбатан қуйидагича маьно-муносабатида бўлади:

а) ўрин муносабат.

б) пайт муносабати.

в) восита муносабати.

Қашында:йанында:жанында кўмакчисига маңлай, пэшана кўмакчи сўзлари сино-

ним ҳисобланади. Бу кўмакчили конструкция ҳоким бўлакка нисбатан ўрин муносабатини билдиради.

Ич кўмакчили конструкциянинг биринчи компоненти от ёки отлашган сўзлардан иборат бўлиб, кўмакчи сўз билан алоқага киришганда ўрин ва пайт муносабатини билдиради:

а) ўрин муносабати.

б) пайт муносабати.

в) тўданинг бир бўлаги.

Орта (ўрта) кўмакчиси от, отлашган сифат, ва олмошлар билан алоқага киришиб, кесим билан қуйидаги маьно-муносабатида бўлади:

а) пайт муносабати.

б) ўрин муносабати.

Жүз кўмакчили конструкциянинг биринчи компоненти от ва отлашган сўзлар билан алоқага киришиб, қуйидаги маьнони англатишга хизмат қилади:

а) ўрин ва макон маьноси.

б) вақт, замон маьноси.

в) восита маьноси.

г) бирор ҳаракат ёки ҳолат ҳақида фикр, мулоҳаза юритиш.

Шеваларда ўзбек адабий тилидаги қадар кўмакчисининг вазифасини дийин, чәлли,чийин, дәвүр, дәлли кўмакчилари бажариб келади. Ҳамда масофа, пайт маънoларини англатади. Адабий тилимизда учрайдиган узра, янглиғ, каби кўмакчиларининг мазкур шевада умуман ишлатилмаслигида ҳам кўринади.

Хулоса қилиб айтганда, Қорақалпоғистондаги ўзбек шеваларида кўмакчили конструкциялар билан адабий тилдаги кўмакчили конструкциялар ўртасида умумийлик бўлиши билан бирга, шеванинг ўзига хос фарқлари ҳам мавжуд. Бу фарқлар, биринчидан, шевадаги айрим кўмакчиларнинг адабий тилда қўлланмаслигида кўринса, иккинчидан, сингармонистик ва ассимилятив вариантларида, учинчида, семантик-функционал, услубий, тўртинчидан, релект(қотиб қолган) ҳодисаларнинг сақланганлигидир.

Адабиётлар:

1. Дмитриев Н.К. Грамматика башкирского языка.-М.,-Л.,1948.

2.Муталлибов С.М. Морфология ва лексика тарихидан қисқача очерк. -Тошкент: ЎзФА нашр, 1959.

3. Рахматуллаев Ш. Ҳозирги адабий ўзбек тили .-Тошкент:Мумтоз сўз, 2010.

4. Эгамов В., Ж.Лапсок. Жомбой ва Булунғир район қипчоқ шеваларининг баъзибир синтактик хусусиятлари. –Тўпл. Ўзбек тилининг лексик-грамматикхусусиятлари. –Тошкент -1981.

5. Қошғарий Махмуд. Девони луғатит турк. 1.-Тошкент: ЎзАФ шашр.-1961.

6.Ҳожиев А.П. Ўзбек тили морфологияси, морфемикаси ва сўз ясалишининг назарий масалалари.-Тошкент: Фан, 2010.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада, асосан, Қорақалпоғистондаги ўзбек шеваларида кўмакчили конструкциялар билан адабий тилдаги кўмакчили конструкциялар ўртасида умумийлик ва шеванинг ўзига хос фарқлари ҳамда келишиклар билан бошқарлувчи диалектал кўмакчили конструкциялар хусусида ўрганилган.

РЕЗЮМЕ

В статье основное внимание уделяется диалектическим иследованиям в Каракалпакстане, в частности общность вспомогательных структур и структур литературного языка, а также различия между диалектами и литературным языком.

SUMMARY

The article focuses on dialectical projects in Karakalpakstan, in particular with the help of auxiliary structures and structures of the literary language, as well as differences between cheva and differences.